

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 75:

Forslag til folketingsbeslutning om indførelse af hjernedøds-kriteriet.

Af Pia Kjærsgaard (FP) m.fl.

(Fremsat 11/4 89).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (H. P. Clausen):

Det beslutningsforslag, som Fremskridtspartiet har fremsat, går ud på, at regeringen inden udgangen af indeværende folketingsår skal fremsætte lovforslag om indførelse af hjernedøds-kriteriet som et supplerende døds-kriterium.

Nu er der, som alle ved, kun ca. 1 måned tilbage af denne samling, og det står mig derfor ikke helt klart, om Fremskridtspartiet også mener, at lovforslaget skal behandles og vedtages på den korte tid, der er til rådighed. Det er næppe realistisk, og jeg synes heller ikke, det er nogen god idé.

Med udgangspunkt i forslaget til folketingsbeslutning vil jeg desuden fremhæve, at en indførelse af hjernedøds-kriteriet i givet fald – det er klart – vil skabe det juridiske grundlag for, at der kan gennemføres hjerte- og levertransplan-tationer i Danmark, men hvordan man skal forholde sig til disse behandlingsformer her i landet, er derefter et sundhedspolitisk spørgsmål, som må tages op i sammenhæng med en lovgivning om døds-kriteriet, så der er mange ting, der hænger sammen her.

I februar 1989, ved man, besluttede regeringen sig for ikke at fremsætte lovforslag på området i denne samling. Denne beslutning står fast. Det var dengang regeringens opfattelse, at en nyordning ikke burde forceres igennem, fordi der var behov for, at den folkelige debat og oplysning kunne få den fornødne tid, så holdningerne kunne modnes. Det er det, der sker i øjeblikket. Jeg tror, det er nyttigt. Jeg synes også, den udvikling, der har været, tyder på, at det var en rigtig beslutning, som regeringen traf i februar 1989.

Men det er samtidig regeringens opfattelse, at der er behov for en afklaring af disse vigtige

spørgsmål snart. Derfor vil regeringen i begyndelsen af næste folketingssamling komme med et lovgivningsudspil om ændring af det gældende døds-kriterium m.v. På den baggrund vil Folketinget blive i stand til i 1989 at tage stilling til sagen, og det vil forhåbentlig være sådan, at en eventuel ny lovgivning, som så kan gennemføres, vil få den brede tilslutning både i befolkningen og i Folketinget, som er ønskelig på dette centrale område, og som jeg tror vi fik det rigtige oplæg til ved at udsætte beslutningen.

Men vi er altså parat til at komme med et lovgivningsudspil i begyndelsen af næste folketingssamling.

Torben Lund (S):

Vi er mange, der gennem årene har lagt vægt på, at indførelse af hjernedøds-kriteriet skulle ske på grundlag af en omfattende, engageret og gerne meget grundig debat i offentligheden. Døds-kriteriet har været diskuteret i offentligheden i årevis med lidt vekslende styrke, og firklo-verregeringen bidrog i 1987 og 1988 til debatten ved at fremsætte lovforslag om en udvidelse af døds-kriteriet, og senest har vi fået suppleret debatten med Det Etske Råds aktiviteter.

Derfor var vi mange, som var overraskede over, at sundhedsministeren for kort tid siden – altså i februar måned – tilsyneladende forhindrede, at regeringen igen fremsatte lovforslag om et nyt døds-kriterium. Enhver ved, at lovforslaget i virkeligheden lå klar hos justitsministeren.

Jeg mener afgjort, at regeringen bør fremsætte et lovforslag inden sommerferien, så lovforslagets ordlyd kan indgå i debatten sommeren over, og således at vi i starten af næste folketingssamling kan gennemføre en lovgivning om hjernedøds-kriteriet og få den vedtaget inden årets udgang. Jeg er helt enig med justitsministeren i, at det efterhånden haster med at få denne sag på plads.

Jeg synes, det virker mærkeligt, at sundhedsministeren, som netop har betonet det med den offentlige debat meget stærkt, ikke vil bidrage til den ved sammen med den øvrige regering og justitsministeren at fremlægge regeringens tanker om et nyt døds-kriterium. Tværtimod er det sådan, at sundhedsministeren også har sagt nej til at sikre, skal vi sige en objektiv oplysning om disse spørgsmål, f.eks. oplysning om, hvad hjernedød er. Jeg har tidligere spurgt, om ikke

[Torben Lund]

sundhedsministeren ville sørge for, at Sundhedsstyrelsen deltog i en oplysningskampagne om disse spørgsmål, men også her var svaret fra ministeren nej.

Jeg mener, at risikoen for, at debatten i væsentlig grad kommer til at hvile på myter og forkerte forestillinger, er åbenlys, når regeringen ikke sikrer, at debatten foregår på et rigtigt grundlag. Det mener jeg faktisk at regeringen kunne bidrage til at sikre ved at fremsætte et lovforslag, som kunne indgå i debatten.

Med de ord har jeg vist markeret en positiv holdning til Fremskridtspartiets beslutningsforslag.

Pernille Sams (KF):

Spørgsmålet om hjernedøds-kriteriets indførelse i Danmark er vel et af de sværeste politiske spørgsmål, vi har behandlet i meget lang tid, fordi holdningen til det mere er styret af menneskelige, individuelle følelser, etik og tro end af egentlige traditionelle partipolitiske holdninger.

Samtidig er det et emne, som berører hvert eneste menneske i Danmark meget direkte, og som næsten alle har en personlig mening om, som de har dannet ud fra de oplysninger, de mere eller mindre tilfældigt er stødt på om emnet. Men netop fordi det er et emne, som alle mennesker har en holdning til, og som vedrører alle helt personligt, er det vigtigt, at vi ikke forsøger at presse noget hurtigere igennem, end der er forståelse for i befolkningen.

Der er mange forhold og detaljer, som er vigtige for hvert enkelt menneske, eksempelvis reglerne om, at transplantation og obduktion ikke må foretages uden samtykke. Disse regler ønsker vi stramt væsentligt op i forhold til det, der gælder i dag, således at den døende og de pårørende får en langt bedre retsstilling, end de har efter den nuværende lovgivning.

Men tanken skal have lov til at modnes i takt med, at informationerne om dette etiske, menneskelige spørgsmål øges. Jo mere man ved om sagen, jo mere rigtigt bliver det at indføre hjernedøds-kriteriet som et supplerende døds-kriterium. Men vi skal ikke undervurdere, at der er en naturlig frygt hos mange mennesker for, at der kan ske fejl på sygehuse og blandt læger. Mange mennesker har en sund skepsis ikke til hjernedøds-kriteriet som sådan, men til det ansvar, man giver det menneske, den læge, som

skal afgøre, om hjernedøden er indtruffet. Den oplysning, der skal til på dette område, før denne skepsis er ryddet af vejen, må vi ikke springe over.

At mange er usikre over for denne debat, ses eksempelvis meget tydeligt af, at antallet af mennesker, der stiller deres organer til rådighed for transplantation efter deres død, er mere end halveret, siden debatten om hjernedøds-kriteriet begyndte. Dette kan kun tilskrives usikkerhed, og derfor mener vi også, det vil være uklogt at haste det store forslag igennem tre behandlinger inden for den næste måned, hvis det er det, Fremskridtspartiet mener med deres forslag.

Derfor bakker vi også op bag regeringens tidsplan med endelig vedtagelse sidst på året. Det giver den nødvendige tid til oplysning og debat i sommermånederne, men til gengæld lægger vi også vægt på, at vi får lovforslaget frem til behandling til efteråret, for dette drejer sig om at redde menneskeliv, og lægevidenskabens udvikling har gjort det muligt at helbrede flere og flere mennesker.

Hjernedøds-kriteriets indførelse er et spørgsmål om at indrette vores lovgivning, så den ikke uden grund stiller sig i vejen for lægernes mulighed for at redde menneskeliv. I disse bestræbelser må hensynet til den døende og de pårørende naturligvis komme i første række. Det vejer for os mindst lige så tungt. Vi er overbevist om, at det er muligt at finde en balance.

Alle lande i Vesteuropa og store dele af den øvrige verden har indført hjernedøds-kriteriet, og ingen steder overvejer man at afskaffe det igen. Det Konservative Folkeparti mener også, vi skal anerkende hjernedøds-kriteriet i Danmark. Vi ser frem til at kunne gennemarbejde emnet grundigt og vedtage lovforslaget til efteråret.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Fru Pernille Sams gjorde sig skyldig i den samme misforståelse som justitsministeren. Det er måske ikke helt tilfældigt.

Vi har i Fremskridtspartiet bestemt ikke noget imod, hvis der skulle blive vedtaget et lovforslag inden sommerferien, bestemt ikke. Det handler om liv og død for en temmelig lang række mennesker. Vi ville kun være glade for, hvis det blev tilfældet. Men vi erkender, at vi

[Pia Kjærsgaard]

kun har en måned, inden Folketinget skal holde sommerferie.

Det, vi ønsker med dette forslag, er præcis det, som fru Pernille Sams kom frem til: at vi kan tage debatten i sommermånederne. Så jeg må opfatte fru Pernille Sams' indlæg som en positiv tilkendegivelse om Fremskridtspartiets beslutningsforslag, for det er rent faktisk det, vi ønsker med forslaget.

Men dette er mere for, at der ikke er andre ordførere, som gør sig skyldige i den samme misforståelse som først justitsministeren og så fru Pernille Sams.

Birgitte Husmark (SF):

Med det foreliggende forslag griber Fremskridtspartiet efter SF's mening helt uacceptabelt ind i den mere og mere nuancerede debat om, hvilket døds-kriterium der skal være gældende i Danmark.

Hvis forslaget og dermed også de ledsagende bemærkninger vedtages, kan al videre diskussion om de etiske, juridiske, lægelige og samfundsmæssige konsekvenser af at indføre hjernedøds-kriteriet godt stoppe, men det er måske også det, Fremskridtspartiet vil. Det er ikke just dette partis kendetegn at være nuanceret.

Når Folketinget har vedtaget at nedsætte Det Etske Råd, er det netop, fordi de medicinske erobringer på mange felter nu er så uoverskuelige i deres konsekvenser, at de må drøftes nøje, for at vi politikere kan foretage valg, der hviler på det bedst mulige beslutningsgrundlag.

Valget af døds-kriterium er et sådant spørgsmål, fordi det kan få vidtrækkende konsekvenser dels med hensyn til, hvordan vi i fremtiden skal tage afsked med vores pårørende, når de dør på et hospital, og dels med hensyn til den enkeltes selvbestemmelse over egne organer. Skal de kunne udtages til transplantation eller ej? Disse to helt afgørende spørgsmål bekymrer helt øjensynlig ikke Fremskridtspartiet.

Et andet problem er, at indførelse af hjernedøds-kriteriet kan åbne for nye former for eksperimentel omgang med lig, som det derefter kan være vanskeligt juridisk at forhindre, da den fri forskning er en af de hævdvundne og velbevogtede rettigheder i Danmark.

Så om Fremskridtspartiets formål med dette forslag: Forslagsstillerne konstaterer i bemærkningerne til forslaget: »... at Folketinget i årevis uden nogen som helst rimelig grund har

udskudt godkendelsen af hjernedøds-kriteriet med det resultat, at mange medborgere er døde, uanset at deres liv kunne være reddet.«

Det skal have et par ord med på vejen. For det første har vi indtil for en uge siden savnet et bare nogenlunde grundigt beslutningsgrundlag i forhold til den transplantationsvirksomhed, Danmark siden 1984 har været involveret i. Det var nemlig året, da den første patient på Britta Schall Holbergs foranledning blev bragt til transplantation i udlandet. Før man vælger at indføre en ny behandlingsform, bør man som ansvarlig politiker gøre alt, hvad der er muligt, for at kende de fremtidige konsekvenser.

Med Sundhedsstyrelsens redegørelse ved vi, hvordan forløbet indtil nu har været. Men indtil nu har frembringelse af beslutningsgrundlag før iværksættelse af en behandlingsform hverken været ministres eller medicinalpersoners stærke side. Der har været tale om et kræfternes frie spil. I forhold til det at indføre de store transplantationer i Danmark – og det er egentlig det, forslaget handler om – har vi netop nu chancen for at danne os et overblik over såvel de sundhedspolitiske som økonomiske konsekvenser.

Det er jo ikke rigtigt, at Folketinget nærmest er morder, fordi vi ønsker et ordentligt beslutningsgrundlag. Den omtalte minister har bestemt, at hjerte-, lever- og hjerte-lungetransplantation skal tilbydes til danske patienter, og det bliver de.

Vi skal også have beregninger på bordet over, hvad forskellige organiseringsformer af denne transplantationsvirksomhed vil indebære både økonomisk og menneskeligt. Skal vi have ét eller flere transplantationscentre? Eller skal vi måske hellere satse på et nordisk samarbejde?

Endelig skal vi ikke glemme, at jo mere vi ligger under for en opfattelse af, at alt kan behandles, jo sværere gør vi det at tænke på forebyggelse af sygdomme.

Til sidst vil jeg sige, at vi fra SF's side varmt kan tilslutte os justitsminister H. P. Clausens synspunkt om, at den debat, der nu er kommet i gang, er vigtig, og at det kommende lovforslag skal have mulighed for i sin udformning at tage hensyn til de synspunkter, der vil fremkomme under debatten.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg synes, at denne debat er så følsom og så vigtig, at der sådan set ikke er nogen grund til at forplumre den, som jeg synes fru Birgitté Husmark fra SF gjorde lidt. Lad os dog prøve at behandle dette spørgsmål nuanceret, det synes jeg ville være fornuftigt.

Når fru Birgitté Husmark siger, at hun går ind for den frie selvbestemmelsesret, så er det jo netop også det, vi gør med vores forslag. Det er sådan, at man ikke har lov til at transplantere visse organer, man har altså ikke lov til at afgive visse organer i dag i Danmark, selv om man egentlig gerne ville. Naturligvis skal der da være fri selvbestemmelsesret. Der er ingen, der skal tvinges ind i det mod deres vilje. Jeg synes, det er meget væsentligt, at vi får det på plads så tidligt som overhovedet muligt i debatten.

Det er min opfattelse, at befolkningen tror, at hvis vi indfører et supplerende døds-kriterium, altså hjernedøds-kriteriet, bliver det sådan, at 100 pct. af befolkningen kan erklæres hjernedøde, og man bliver nærmest tvunget til at afgive sine organer. Det er ikke korrekt. Lad os i hvert fald ikke forplumre debatten fra Folketingets talerstol.

(Kort bemærkning).

Birgitté Husmark (SF):

Jeg drog ikke nogen som helst konsekvens med hensyn til, hvad befolkningen tror i øjeblikket. Jeg er helt overbevist om, at den tid, som nu vil være til rådighed til yderligere diskussion og til opklaring af, hvilke konsekvenser et ændret døds-kriterium kan få, kun kan fremme den nuancerede debat, og at det kun kan fremme et bedre grundlag at lave lovforslaget på.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg er glad for den præcisering, som fru Pia Kjærsgaard gjorde for lidt siden fra talerstolen af, at baggrunden for forslaget var et ønske om at få et forslag frem nu, så man kunne få debatten i relation til forslaget i hele sommerferien, for da jeg læste det, hæftede jeg mig ved, at der stod »inden udgangen af indeværende folketingsår«. Det kunne jo være helt op til oktober måned, og så var det måske meget fornuftigt, men som det ligger nu, må jeg fuldstændig som

justitsministeren sige, at det er for hurtigt. Det forslag kan vi ikke gå ind for. Vi mener, at der nok er et vist tidspres, men vi har hele tiden fra mit partis side afvist presset ud fra hensynet til organtransplantationerne.

Der er nogle, der mener, at når nu alle andre lande omkring os har hjernedøds-kriteriet, så bør vi også have det, og at vi herhjemme skulle komme i gang med den medicinske teknologi, der sikrer optimal kvalitet af andre organer til transplantation, f.eks. nyrer, og så vi også kunne komme i gang med transplantationer af hjerner.

Disse hensyn bør spille ind, men for os har det afgørende altid været, at vi alene indførte hjernedøds-kriteriet, hvis der hos en bred del af befolkningen fandtes en nødvendig tryghed med hensyn til de nye regler. Vi ville være sikre på, at borgerne uden bekymring for, hvad man kunne kalde den blanke teknologis umenneskelige holdning, lader sig indlægge på hospitaler. Først når den tryghed foreligger, synes vi, at Folketinget kan tillade sig at indføre det.

Den folkelige debat har vi efterlyst ved flere lejligheder fra mit partis side. Den er i gang nu, og måske nærmer den sig også en konklusion. Det er der i hvert fald meningsmålinger der antyder. Det kommer måske nok an på, hvordan man stiller spørgsmålene, men der er vel en vis afklaring hos en hel del af befolkningen.

Et element, som man ofte overser, når man siger, at nu må vi have nogle flere organer, sådan at flere kan få reddet deres dårlige hjerte og få forlængelse af livet, er måske, at bag ved hver transplantation ligger der en tragedie, i hvert fald når det drejer sig om hjerner. Så er der et ungt menneske, som er død under ulykkelige omstændigheder. Så er det selvfølgelig godt, at man i den situation måske har en mulighed for at hjælpe andre.

Men det er ellers ikke min mening at gå ind i en substansdiskussion. Som justitsministeren sagde, ønsker vi også fra mit partis side en fremsættelse af et lovforslag i begyndelsen af næste folketingsår, og så må behandlingen i Folketinget afgøre, om vi kan nå at få det vedtaget tidligt næste år. Det kan vi ikke sige ja til med 100 pct. sikkerhed.

Kirsten Lee (RV):

For øjeblikket foregår der en bred folkelig debat om døds-kriterier og transplantationer.

[Kirsten Lee]

Debatten er vigtig. Befolkningen tager stilling til meget væsentlige, men også meget svære etiske problemer. Det Radikale Venstre afviser Fremskridtspartiets forslag om isoleret og straks at indføre hjernedøds-kriteriet som et supplerende døds-kriterium.

Tingene skal ses i sammenhæng med ligsyns- og obduktionsloven og også i sammenhæng med andre retssikkerhedsmæssige problemer om afgivelse af organer. Det var fru Pernille Sams også inde på, og jeg er enig med fru Pernille Sams. Vi er tilfreds med justitsministerens tilsagn om at fremsætte lovforslag om disse emner i begyndelsen af næste folketingssamling.

Så ved jeg i øvrigt ikke, på hvilket grundlag hr. Torben Lund kan udtale, at enhver ved, at lovforslaget lå klar hos justitsministeren. I så fald er der nogle forhandlinger, Det Radikale Venstre ikke har været indkaldt til, og det tror vi ikke er tilfældet. Der lå ikke noget lovforslag klar, men vi skal nok deltage i forhandlingerne, så der bliver et lovforslag til fremsættelse i efteråret.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Til fru Kirsten Lee vil jeg sige, at der i hvert fald må have ligget noget, der mindede om et lovforslag på det pågældende tidspunkt, for jeg kan huske, at justitsministeren udtrykte sig ofentligt om et lovforslag om hjernedøds-kriteriet og sagde, at det nu var lige på trapperne. Men på en eller anden måde blev det bremset i regeringen, det kom aldrig frem, og jeg går ud fra, at det må være sundhedsministeren, som har tilsikret, at forslaget ikke kunne fremsættes.

Arne Melchior (CD):

I CD's gruppe blev vi lidt skuffede, da regeringens melding kom om, at denne sag var udsat - 8 måneder tror jeg det var på det pågældende tidspunkt. Vi hørte til sidst, at der har været nogle forberedelser i gang, og det har vi aldrig været i tvivl om.

Det er jo ikke noget nyt, vældigt eksperimentelt, vi skal ud på. Det må fru Pernille Sams også være enig med mig i. Hun har fremhævet, som det også står i bemærkningerne til beslutningsforslaget, at Danmark er det eneste land i Europa, der ikke har hjernedøds-kriteriet, og at ingen af de lande, der har haft det i nogen tid, nogle i lang tid, ønsker at afskaffe det igen.

Vi har kunnet gøre vores iagttagelser, vi har også tidligere debatteret det herhjemme, og det er ikke rigtig til at forstå, at det skulle blive lettere at tage en beslutning til efteråret. Jeg tror ikke på, at befolkningen vil bruge sommeren til at diskutere dette.

Jeg tror, det er udmærket, hvis der er overensstemmelse mellem, hvad Folketinget foretager sig, og hvad befolkningen kan følge med i og synes, Folketinget skal foretage sig. Men det må ikke gå hen at blive en undskyldning for at udskyde noget, der længe har ligget temmelig klart. Jeg tror også, at befolkningen faktisk ønsker vejledning fra os, der er valgt til at give den, og ønsker, at vi tager teten. Jeg frygter faktisk, at debatten forvirrer mere, end den afklarer. Det er der noget der kunne tyde på efter de oplysninger, vi har om det faldende antal transplantationstilladelser, altså folks villighed til at være donor. Det skyldes nok, at folk bliver ganske forvirret over denne debat, og det kan ikke forlanges eller forventes, at hver eneste person eller et flertal af borgere skal sætte sig grundigt ind i en sag af denne art, som er så fuld af følelser. Ingen kan vel for resten af sit liv sige: Om dette mener jeg sådan og sådan. Det vil nok svinge efter ens alder og helbredsmæssige tilstand.

Jeg tror, det er på tide, vi kommer i gang. Vi har sympati for forslaget og dets intentioner, men forvirringen breder sig også ind i selve forslaget, for bemærkningerne handler jo slet ikke om hjernedøds-kriteriet, men om transplantationer, og det er jo en anden lovgivning. Det afspejler, vil jeg sige, hvor forvirret debatten har været, men det skal ikke afholde CD fra at udtrykke stor sympati for, at vi kommer videre, og det må være det, der har været Fremskridtspartiets intention.

Jeg vil gerne sige, at gruppen vil blive frit stillet, vi vil ikke i denne sag træffe en gruppebeslutning, netop fordi, som jeg før sagde, der er så mange følelser og subjektive momenter i sager af denne art. Det samme vil naturligvis gælde, når der - hvad jeg formoder og forventer vil blive en fortsættelse af vedtagelsen af hjernedøds-kriteriet - vil komme ændringer i transplantationsloven. Man må også forvente, at medlemmerne da i endnu højere grad end normalt - lad mig sige det på den måde - vil tage individuel, personlig, subjektiv stilling til disse svære emner.

(Kort bemærkning).

Kirsten Lee (RV):

Hr. Arne Melchior mener, at faldet i antallet af organer fra frivillige donorer for øjeblikket skyldes usikkerhed hos befolkningen. Det er sådan, at antallet af donortestamenter og antallet af organer, der rent faktisk kan anvendes og bliver anvendt til transplantation, måske ikke viser nogen særlig overensstemmelse.

Jeg synes, det er værd at påpege, at når der for øjeblikket ser ud til at være færre donortestamenter, så er det sikkert, fordi folk er usikre, det er rigtigt, hr. Arne Melchior. Men det menneske, der står ved sygesengen, hvor den person ligger, hvis organer man eventuelt kan bruge, og det menneske, som er ansvarlig for at spørge de pårørende, det er lægen. Der er lige så mange tilfælde af hjernedød nu som tidligere, hvor organerne potentielt kan anvendes, men der er måske færre, der bliver spurgt, fordi der også blandt lægerne er usikkerhed, en usikkerhed, som befolkningen deler, og som er årsagen til, at det er godt, denne debat fortsætter.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg skal blot på nuværende tidspunkt, så jeg husker det – også fordi jeg meget gerne vil have ministerens svar på det – spørge, om det ikke forholder sig på den måde, at Folketinget blot skal vedtage et supplerende døds-kriterium, og så kan man rent faktisk transplantere. Jeg mener ikke, der skal yderligere lovgivning til, og jeg vil gerne have at vide, om jeg har ret eller uret, også med henvisning til hr. Arne Melchior's tale.

Jeg synes, det er fint, at hr. Arne Melchior siger, at Centrum-Demokraternes folketingsgruppe er frit stillet. Jeg kan sige, at det er Fremskridtspartiets naturligtvis også. I sådan et spørgsmål burde der absolut ikke være partidisciplin, og jeg håber inderligt, at regeringspartierne vil lade det samme gælde i deres grupper, og i øvrigt også SF, som, kan jeg forstå, generelt er imod, men det kunne jo være, at der var én eller to i gruppen, som gik ind for det. Jeg ville synes, det var rart, hvis man for en gangs skyld kunne få lov at stemme efter sin inderste overbevisning netop i et spørgsmål som dette.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg siger tak for fru Kirsten Lees bemærkning og må altså tage til efterretning – for fru Kirsten Lee må jo vide det – at danske læger er meget usikre på dette punkt. Jeg skal ikke nægte, at det undrer mig netop i lyset af, hvad vi ved fra andre med os i mange henseender nært beslægtede lande, hvor lægekorpserne ikke har været særlig meget i tvivl. Det kan da ikke være sådan, at vore læger er så dårlige til at finde deres egne ben og deres meninger; de diskuterer vel med kolleger og kender erfaringerne fra andre lande, fra deres faglige samarbejde over grænserne.

Jeg har noteret mig, hvad der er blevet sagt, og jeg er overbevist om, at fru Kirsten Lee ved god besked med de ting, men så må man da sige til de danske læger, at nu har de søreme haft mange år til at afklare dette, og der er ingen grund til, at de, når de er i en spørgesituation, som kan være så vital og så vigtig, skal opføre sig anderledes nu, end de gjorde for et eller to år siden. De er vel forhåbentlig blevet mere og ikke mindre indsigtfulde i den tid, der er gået siden.

(Kort bemærkning).

Pernille Sams (KF):

Foranlediget af fru Pia Kjærsgaards efterlysning kan jeg da ikke lade være med at sige, at lige fra debatten om dette startede for tre år siden, har vi i den konservative folketingsgruppe været enige om, at dette var et spørgsmål, hvor hvert enkelt folketingsmedlem naturligtvis stemmer efter sin egen overbevisning. Det er et etisk spørgsmål, mere end det er et politisk spørgsmål, og det mener vi stadig væk. Men vi er da også glade for, at Fremskridtspartiet har den holdning i deres gruppe.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Debatten viser naturligtvis helt klart, at det er noget, der drejer sig om følelser. Det drejer sig ikke bare om, som fru Pia Kjærsgaard også siger, at hvis vi bare får vedtaget dette supplerende, så kan man godt transplantere, hvis man har lyst til det. Det er jo netop det farlige ved det. Hvis man skal lave en sådan lov, må der nogle regler ind om, hvornår man må gøre det, og hvordan det skal gøres.

[Inger Stilling Pedersen]

Det er forkasteligt, at man, når et ungt menneske er død, skal spørge, om man må bruge det og det. Man har endog hørt, at der er lagt pres på, så man næsten ikke kunne være andet bekendt end at sige ja, for så var der da en mening med døden. For den pårørende, der står midt i sin store sorg, kan det være uhyre vanskeligt og følelsesmæssigt meget svært at skulle tage sådan en beslutning. Derfor mener vi fra Kristeligt Folkepartis side, at det er forkasteligt, at man på et dødsleje skal spørge, om man må bruge nogle organer. Det må hver især i forvejen have besluttet, f.eks. via et donortestamente. Det gælder i dag, at man ikke behøver at have et hjernedøds-kriterium for at transplantere nyre.

Det er så nemt at sidde og bestemme det her. Jeg synes også, vi skal have disse unge mennesker, som eventuelt skal være donorer, med ind i debatten. Vi må da gøre alt, hvad vi kan, for at der ingen hjerter og ingen nyre bliver. Altså, det er, som om man siger, at nu er der nogle mennesker, der trænger, og de skal selvfølgelig hjælpes. Det skal de også, hvis vi kan, men det væsentlige er da at sørge for, at der ikke er børn eller unge, der dør f.eks. ved færdselsulykker, at man virkelig sætter alt, hvad man overhovedet kan, ind for at reducere antallet af dødsulykker. Og er vi så medskyldige i Folketinget, hvis der er nogle, der ikke får et hjerte, fordi vi nu altså har sørget for at reducere ulykkerne? Jeg synes, at man bliver nødt til, når man debatterer disse ting, at have alle aspekterne med.

Hvornår er man egentlig død? Det er jo et spørgsmål, der optager mange. Jeg kan godt forsikre, at der er mange mennesker i Danmark, der i øjeblikket er i tvivl, meget i tvivl. Man kan blive ringet op af eller møde ældre mennesker, der rystede siger, at de faktisk ikke tør komme på sygehuset mere, for hvis nu dette med hjernedød sker. Så kan jeg berolige dem med, at det behøver de altså ikke være bange for. Men hvad med alle dem, der ikke får spurgt, som går i deres uvidenhed og er ængstelige og bange?

Det er så nemt for eksperter og andre at sige, at nu kan lægerne det og det, og så skal de selvfølgelig også have lov til at gøre det, og det er så og så vigtigt. Jeg synes, det er langt mere vigtigt, at vi som mennesker også får lov til at dø det, som de fleste kalder for en naturlig død.

Det er ikke længere siden end i går, jeg sad og talte med én, der lige havde mistet sin mand, som tidligere havde haft donortestamente. Hun sagde, at hvis han skulle have afgivet noget, havde hun ikke fået lov at sidde der og holde i hånden, mens hjertet tilsyneladende slog endnu. Efter denne oplevelse, sagde hun, kunne hun ikke længere være med til, at man skal afgive organer, før man er helt sikker på de psykiske følger for de pårørende.

Det er langt mere kompliceret, end man giver udtryk for. Derfor er vi også fra Kristeligt Folkepartis side meget indstillet på, at dette skal overvejes meget nøje, også i tilfælde af obduktion og lignende. Det er forkasteligt, at man i fjernsynet kan få det indtryk, at man under en obduktion bare kan tage, hvad man vil. I går fortalte en mig, at da hun havde sagt, at hun ikke havde noget imod, at de obducerede, var svaret: Det gør vi alligevel. Hvor mange ved, at man skal sige fra, hvis man ikke ønsker det?

Altså, jeg tror, at vi trænger til at få nogle retstilstande omkring disse ting, og det vil vi gerne være med til i Kristeligt Folkeparti, men vi mener også, at vi virkelig skal have en debat om tingene, og jeg synes egentlig ikke, det var nødvendigt med dette beslutningsforslag for at få debatten. Etisk Råd er jo i fuld gang, og vi ved, at der kommer noget, så vi håber, at vi må få en meget mere nuanceret behandling af dette meget, meget alvorlige emne.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Fru Inger Stilling Pedersen holdt præcis den tale, jeg havde forventet fru Inger Stilling Pedersen ville holde. Jeg kunne næsten have skrevet den på forhånd.

Jeg synes, det er for dårligt i forbindelse med dette forslag at begynde at tale om de tragiske ulykker, der sker, og at det er dem, vi skal forebygge. Det skal vi naturligvis. Der er ikke nogen mennesker, der ønsker, at der er nogen, der skal dø for at give organer til andre, men det sker jo altså. Det ved vi alle sammen.

Så for endnu en gang at få sat tingene på plads: Hvorfor er en naturlig død efter fru Inger Stilling Pedersens mening mere naturlig i Danmark, end den er i de øvrige lande i Vesteuropa? Det forstår jeg altså ikke, og det er jo sådan i dag, at selv om man gerne vil afgive sit hjerte, sine lunger eller sin lever, så kan det ikke

[Pia Kjærsgaard]

lade sig gøre, for man kan kun blive erklæret hjernedød, og så har man ikke lov til det. Den selvbestemmelse, der bliver talt så meget om, har man rent faktisk ikke i Danmark. Også ny-retransplantationer ville lykkes meget bedre, hvis man havde et supplerende døds-kriterium, altså hjernedøds-kriteriet.

Jeg synes bare, det er vigtigt, at man ikke – heller ikke fra Kristeligt Folkepartis side – tager patent på, at man har den rigtige mening i denne sag, fordi man netop er fra Kristeligt Folkeparti. Der er jo ikke nogen af os, der ønsker, at der skal ske ulykker, eller at nogen skal dø for at afgive organer. Det bør ikke være det, debatten drejer sig om.

(Kort bemærkning).

Birgitte Husmark (SF):

Jeg var meget glad for, at fru Inger Stilling Pedersen bragte spørgsmålet om donortestamenter på bane. Ikke fordi vi på nuværende tidspunkt skal gå ind i en realitetsbehandling med hensyn til, hvordan lovgivningen skal se ud, men jeg synes i hvert fald også, at det er et af de spørgsmål, som man må tage stilling til, nemlig selvbestemmelsesretten med hensyn til, om man vil afgive organer eller ej. Det må være noget, der indgår i overvejelserne, hvordan det skal formuleres i lovgivningen.

Så vil jeg gerne sige, at vi i Sundhedsudvalget har haft en deputation fra Foreningen af Nyr-syge på besøg, og formanden for foreningen sagde, at man i den sidste tid havde haft en meget stor stigning i antallet af ønsker om at få blanketter, hvorpå man kunne tegne sig som or-gandonor, og det er for mig et tegn på, at der er en meget stor bevægelse i debatten i befolkningen, og at det derfor er vigtigt og godt, at vi venter lidt, før der skrives et udkast til lovforslag.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg kan ikke dele forundringen over, at fru Inger Stilling Pedersen holdt den tale, som hun kunne forventes at holde. Hvad skulle hun dog ellers gøre? For selv om man har lov til at skifte standpunkt, behøver man ikke at skifte standpunkt i de grundlæggende etiske ting, og jeg har stor respekt for Kristeligt Folkepartis – og dermed fru Inger Stilling Pedersens – tvivl og overvejelser og påpejninger i denne sag.

Men det gyste i mig – nok på lignende måde, som det gjorde i fru Pia Kjærsgaard – da fru Inger Stilling Pedersen i sammenhæng med dette sagde: Den egentlige opgave må vel være at sikre, at der ikke er nogen donorer til rådighed, fordi ingen unge mennesker må dø. Det var ligesom en anklage om, at fordi man nu gik ind for dette forslag, så glemte man denne helt selvfølgelig ting. Det tror jeg ikke der er nogen herinde der gør, hverken partier eller personer.

Jeg vil benytte anledningen til at sige, at når nogen behøver at modtage et organ for at kunne leve – ikke nødvendigvis en meget gammel person, alderen er sådan set underordnet, for vi skal jo holde liv i live – så er det da rimeligt net-op ud fra samme tanker, som fru Inger Stilling Pedersen gør sig, at sikre, at man i videst mulig udstrækning kan hjælpe de pågældende. Det er jeg helt sikker på vi er enige om. Men når man betoner den ene side af sagen, så er det jo lige så relevant at betone den anden. Vi skal ikke tro, at der er nogle, der har et stærkere ønske om at bevare liv end andre. Vi skal blot finde frem til retstilstanden, og o.k., nu bliver det først til efteråret eller i næste samling, men vi bakker op om, at det skal være så hurtigt som overhovedet muligt. Vi kan vist ikke oplyse sagerne meget bedre, end de foreligger i dag.

(Kort bemærkning).

Hugo Holm (FP):

Vi skal drøfte dette meget nøje, er der blevet sagt af flere. Nu har vi drøftet det igennem tre år. Jeg ved ikke, hvor meget mere tid vi skal have.

Der blev talt om donortestamenter, og det er korrekt, de findes, men man kan bare ikke føre dem ud i livet, fordi man først kan begynde at afgive i al fald sit hjerte, når det er holdt op med at slå. Jeg vil gerne afgive mit hjerte til nogen, som har behov for det, og derfor skal vi have indført hjernedøds-kriteriet. Vi har diskuteret det nu i tre år. Man kan ikke blive ved.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg er glad for, at jeg udtrykker mig så klart, så ingen er i tvivl om, hvad jeg mener, og hvad jeg tror på. Altså, jeg sagde »vi«, da jeg talte om at forebygge ulykker, jeg sagde ikke, at der var nogle partier, der ikke ville forebygge færdsels-

[Inger Stilling Pedersen]

ulykker. Jeg sagde: Vi i Folketinget er også ansvarlige for, at vi får en god færdselslovgivning, de bedste muligheder for, at der bliver så få ulykker som muligt. Det er en fælles beslutning. Vi er ikke et hak bedre i Kristeligt Folkeparti, hvis det er det, man tror, på det område. Det tror jeg heller ikke vi er på andre.

Men vi har nogle holdninger til disse ting, og jeg tror, at det er meget, meget vigtigt, at vi forstår, hvor svært det er at skulle sige farvel til en nærtstående, mens hjertet slår. Jeg henviser igen til den dame, jeg sad hos så sent som i går, og som havde det tæt inde på livet. Det er meget, meget svært at skulle opleve, at ens pårørende skal køres bort, mens der tilsyneladende er liv.

Så siger fru Pia Kjærsgaard: Vi er ikke anderledes end i andre lande. Jamen jeg ved fra andre lande, at man dér siger, at hvis man f.eks. skulle spørge de pårørende, så fik man ikke så mange organer, som man gør i dag. Vi kunne vel ikke tænke os, at man bare skal have lov til at tage organer – det tror jeg heller ikke fru Pia Kjærsgaard vil have. Jamen altså, fordi andre lande har det sådan, behøver vi det da ikke. Det betyder ikke, at vi er anderledes, eller at vi er bedre. Vi har måske et andet syn på de ting. Det kan godt være, det syn vil ændre sig hen ad vejen.

Der er virkelig mange mennesker i dag, der ikke synes, at man er død, før hjertet er holdt op med at slå, og det vil nok blive meget svært at udrydde den opfattelse. Det betyder jo ikke, at vi ikke kan diskutere det til efteråret og finde frem til en måde, der gør det muligt at lade de mennesker, der ønsker det, få lov til at afgive organer, før hjertet er holdt op med at slå. Det er det, man skal diskutere til efteråret.

Man må huske på, at det er meget, meget svært, når man selv står i situationen. Det er det, man oplever gang på gang, at det er så let at sige det her, men når det virkelig gælder, når det er én selv, så er problemerne der. Og derfor ønsker vi, at det ikke er noget, man skal bestemme i huj og hast her, men at man virkelig til bunds sætter sig ind i det.

Og så lad os da arbejde alle sammen på, at der bliver så få organer som muligt til transplantation. Det synes jeg godt vi kan ved at gøre vores færdselslov meget, meget bedre.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Det var også fru Inger Stilling Pedersen, der fik mig til at bede om en kort bemærkning.

Dette har jo efterhånden udviklet sig til en egentlig debat om hjernedøds-kriteriet. Jeg vil nu gerne tilbage til det, der ligger i forslaget, nemlig at man skal have et lovforslag frem fra regeringens side. Og dér synes jeg, fru Inger Stilling Pedersen i virkeligheden leverede den bedste dokumentation for, hvor vigtigt det er, at vi ikke bare siger, at nu skal vi have en folkelig debat.

Vi siger alle sammen, at naturligvis skal vi have en folkelig debat, offentligheden skal engageres, inden der skal lovgives osv. Men var det ikke rimeligt, at man fra Folketingets side, ikke mindst fra regeringens side, hvor man sidder på hele oplysningsapparatet, Sundhedsstyrelsen, Justitsministeriet, ydede sit bidrag til, at folk ikke kommer og spørger – som man spørger fru Inger Stilling Pedersen – hvornår man egentlig er død? Gamle mennesker, ældre mennesker, siger fru Inger Stilling Pedersen, giver udtryk for, at de er bange for at komme på sygehuset, fordi man er bange for at dø, hvis man nu bliver erklæret hjernedød. Er det ikke den bedste dokumentation for, at debatten i høj grad hviler på nogle myter? Altså, at folk har brug for at få nogle faktiske oplysninger om: Hvad er dette med hjernedød egentlig for noget? Altså, hvad betyder det at være hjernedød?

Jeg synes faktisk, at regeringen har en forpligtelse til at sikre, at den folkelige debat, som vi alle sammen synes skal være der, også hviler på et korrekt grundlag. Jeg synes bestemt, Etisk Råd har ydet en stor indsats. Man har lavet en god film, man har skabt nogle gode aktiviteter, afholdt gode konferencer osv. om dette emne. Men man kan også godt forestille sig, at en gang imellem kommer Etisk Råd måske også til at formulere sig på en måde, som drager nogle faktiske ting i tvivl. Jeg tænker på et af de oplæg, som Etisk Råd er kommet med, og som har overskriften »Så længe der er liv«. Hvis man ikke får læst alt det, der står i folderen fra Etisk Råd, så bliver det i hvert fald vanskeligt. Det er sådan noget, der er med til at skabe tvivl om: Hvad er nu dette med hjernedød for noget?

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Det er da klart, at der altid vil stå en diskussion om: Hvornår er man død? Ved hjernedød er dødsprocessen gået i gang, men den er ikke afsluttet. Jeg synes, det er meget vigtigt, at man får en ordentlig debat, og at vi får den ude i befolkningen.

Men det er lige så sikkert, at vi må gøre os klart herinde, at ét er at tale om det, et andet er at sidde i situationen, hvor hjertet slår, og hvor lægerne siger: Nu er hjernen død, men man kan ikke se det. Man vil gerne holde den, man holder af, i hånden så længe, man overhovedet kan. Og derfor kommer der nogle psykologiske og nogle psykiske problemer omkring disse ting.

Det er ikke så enkelt. Jeg tror, det kræver ikke bare en debat, men også megen, megen forståelse – også for de mennesker, der måtte have en anden holdning, end man måske selv har. Derfor håber jeg også, at debatten vil medvirke til, at vi får en meget nuanceret holdning, også fra de mennesker, der vil sige: Enhver ved jo, at man er død, osv. Det kan man jo sagtens sige, men noget andet er at stå i det. Vi må respektere de mennesker, der synes, det er meget, meget svært, også rent psykologisk, at stå i den situation at skulle tage stilling til, om man skal tillade organtransplantation eller ej, om man vil være donor eller ej. Det må være noget, man skal afgøre med sig selv. Og så kan vi diskutere i efteråret, hvordan reglerne for det skal være.

Pia Kjærsgaard (FP):

Regeringens manglende handling i denne her sag har betydet, at Danmark står i en dårlig situation, når vi har syge danskere, der af hensyn til deres liv må have et organ transplanteret. Regeringen lod i stedet for spørgsmålet gå ud til en fornyet debat, som det hed, men som regeringen ikke har gjort spor for at fremme.

Det er beklageligt og tragisk for de mennesker, der nu pludselig mister deres håb om et rimeligt liv, ja, nogle vil ikke opnå et bedre liv, og andre vil dø.

En ændring af kriteriet er politikernes opgave. Og når spørgsmålet ikke er endeligt afklaret, skyldes det ikke mindst regeringen. Regeringen har jo højt og helligt lovet at fremsætte et forslag om ændring af døds-kriteriet – i øvrigt en teknisk, men væsentlig detalje.

Dette løfte holdt regeringen ikke, angiveligt på grund af uenighed i regeringen. Det er jo ikke første og nok heller ikke sidste gang, vi oplever uenighed af afgørende art i denne regering.

Danmark har helt klart en dobbeltmoral i dette spørgsmål. Eller skulle jeg hellere sige: Politikerne, med streg under politikerne, har en dobbeltmoral i dette spørgsmål. Regeringen har helt misforstået sagen og ladet spørgsmålet gå ud som noget, regeringen samlet skal være enig om. Det er forkert, det bør være det enkelte medlem, der efter sin egen overbevisning og samvittighed stemmer ja eller nej til spørgsmålet, som grundloven har pålagt dem, og som vi alle har skrevet under på.

Fru Pernille Sams var selv inde på det. Og så gælder det jo om at få dette forslag vedtaget, hvis man virkelig kan tro på, at fru Pernille Sams står bag regeringens ønske om, at alle medlemmer er frit stillet. Så kan jeg ikke se nogen grund til, at dette forslag ikke kunne blive vedtaget inden Folketingets sommerferie – altså Fremskridtspartiets beslutningsforslag.

Regeringen handler på grænsen af grundlovsbrud ved at tvinge sine medlemmer til en holdning, når de trykker på knappen, en holdning, som kan være meget imod deres overbevisning.

Fremskridtspartiet tog initiativet, da regeringen gav op og forhalede denne vigtige afgørelse, der kan betyde liv og død for danske borgere. En afgørelse er nødvendig, og jeg finder det helt uanstændigt, at Folketinget har udvist, eller rettere sagt: regeringen har udvist denne utrolige svaghed.

I dag er det jo, som vi har hørt i debatten, muligt at transplantere organer. Og jeg mener, at det er umuligt at holde transplantationsdebatten ude, når man diskuterer en ændring af døds-kriteriet. De to ting hører jo uvægerligt sammen, og det er derfor, Fremskridtspartiet har taget det med i bemærkningerne.

Ved indførelsen af den rent tekniske hjernedød vil det først være muligt at transplantere hjerte, lunge og lever. Samtidig vil nyretransplantationerne få et meget bedre resultat, end de har i dag.

Det skal understreges, at det vil dreje sig om ganske få procent af den danske befolkning. Mange mennesker tror, at hvis vi får indført hjernedøds-kriteriet som supplerende døds-kriterium, så gælder det for alle. Det er jo slet ikke

[Pia Kjærsgaard]

rigtigt. Det handler om, at den enkelte selv kan bestemme, om man vil lade sine organer transplantere. Det drejer sig om hjerte, lunge og lever, og her er man nødt til at blive erklæret for hjernedød, ellers kan det ikke transplanteres og ikke bruges. Det er faktisk det, det handler om, og det er ganske få procent af den danske befolkning. Det drejer sig ikke om, at alle, hvis dette forslag skulle blive vedtaget, skulle erklæres hjernedøde. Vi har stadig væk det almindelige hjertedøds-kriterium, som resten af befolkningen vil komme ind under.

Mange danskere går allerede i dag med en donormærkat i kørekortet og har givet tilladelse til, at man må transplantere de organer, det er lovligt at transplantere, hvis de kan bruges. Det drejer sig om bugspytkirtel, nyrer – ikke med så godt resultat, men det kan lade sig gøre – hornhinder og hud. Det er det, man må transplantere i dag efter det gældende hjertedøds-kriterium. Andet er ulovligt at transplantere.

Fremskridtspartiet ønsker, at dette kriterium, vi kan sige ligesom bliver vendt om, så man eventuelt selv kan sige fra. I stedet for at man, som man har i dag, har et testamente, der giver lægerne ret til at udtage organer, kunne man f.eks. have et testamente, der sagde, man ikke ønskede at være med til det, fordi vi ønsker, at man skal være medbestemmende. Hvis vi skal have det, som vi har det i dag, hvor man spørger de pårørende, synes vi også, det er en løsning. Nogen skal tage stilling til denne sag. Det vil være bedst, hvis man selv gør det i levende live.

I Fremskridtspartiet mener vi ikke, at Danmark kan vedblive at køre på denne dobbelt-moralske og egentlig også ganske hykleriske holdning, dette nej til selv at sørge for mulighederne for transplantation, fordi vi ikke har et hjernedøds-kriterium. Det, det drejer sig om, er, at Folketinget tager stilling. Vi har, som nogle ordførere har været inde på, diskuteret dette spørgsmål før. Det er ikke nyt for justitsministeren, det kan ikke være nyt for regeringen.

Regeringen havde lovet at komme med et forslag, men trak det så tilbage, hvilket naturligt har skuffet en lang række danskere, der havde et behov for at få et organ ved transplantation. Vi synes i Fremskridtspartiet, at det er utroligt, at regeringen ikke kom med lovforslaget, som man havde bebudet ganske længe, og som man udtrykkeligt lovede at komme med i

midten af februar måned, men vi må konstatere, at det har man ikke gjort.

Jeg skal sige tak til Socialdemokratiet og til CD for en helhjertet opbakning, og jeg må stadig væk opfatte fru Pernille Sams' ordførertale som en opbakning af vores forslag. Hvis man stiller folketingsmedlemmerne frit, kan beslutningsforslaget nå at blive vedtaget inden Folketingets sommerferie, og så har regeringen under alle omstændigheder forpligtet sig til at komme med et lovforslag, for det er jo sådan set det, det drejer sig om.

Vi er nok nogle, der er blevet lidt skeptiske, lidt mistroiske og ikke rigtig tror, fordi regeringen siger, at den vil komme med det i næste folketingssamling, at den – jeg vil ikke sige, at den ikke taler sandt – overholder løfterne, for vi er mange gange blevet skuffet. Jeg skal henvise til det forslag, som justitsministeren bebudede midt i februar måned, men som desværre ikke blev fremsat.

(Kort bemærkning).

Birgitte Husmark (SF):

Når man fra ordføreren for forslagsstillerne siger, at det kun vil dreje sig om ganske få personer, som skal have foretaget transplantation, vil jeg godt igen sige, når man nu er gået ind i substansen her, at en ændring af døds-kriteriet skal til for at gøre det muligt at lave de store transplantationer. Derfor er det for SF også et spørgsmål om, hvordan man vægter mellem at behandle og at forebygge.

Når fru Pia Kjærsgaard siger, at det kun vil komme til at dreje sig om ganske få transplantationer, må jeg sige, at nogle af de indslag, der har været i den mere eller mindre folkelige debat, vi har haft indtil nu, kan bekymre mig. Bl.a. bekymrer det mig, når der kommer et indlæg i Politiken fra en overlæge, der siger, at han vurderer, at man vil have behov for 50 hjerte- og lungetransplantationer. Det indikationsgrundlag, som vedkommende overlæge ser, altså grunden til at man skal behandles, kan være, man har været udsat for asbest- eller cementstøv. Det er lige præcis skoleeksemplet på, hvor man begynder at se på, at alt kan repareres, i stedet for at satse på, at meget kan forebygges. Her drejer det sig f.eks. om arbejdsmiljø.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg var glad for fru Pia Kjærsgaards indlæg nu, for da forstod jeg helt klart, hvorfor fru Pia Kjærsgaard kan sige, at det drejer sig bare om, at vi får ændret dette hjertedøds-kriterium, så behøver vi ikke mere, for så skal man selv sige fra, hvis man ikke vil.

Det er netop det samme som med obduktionen i dag. Man skal sige fra, og der er mange, der ikke lige tænker på det. Det vil altså sige, at så har lægerne ret til at gøre lige præcis, hvad de vil.

Det var derfor, jeg sagde i mit indlæg, at det er meget vigtigt, hvis vi skal have hjernedøds-kriteriet, at vi da også får nogle regler for, hvordan, hvornår og hvorledes transplantationer skal foregå. Derfor kan man ikke nøjes med bare at sige ja til et forslag som dette.

(Kort bemærkning).

Pernille Sams (KF):

Foranlediget af fru Pia Kjærsgaards konklusion er jeg nødt til at tage ordet igen. Jeg skal undlade at gentage mit indlæg, men vil blot for fru Pia Kjærsgaards skyld sige, at indholdet af min ordførertale ikke var sådan, som det blev refereret herfra. Jeg sagde klart, at vi bakkede op bag ved regeringens tidsplan, hvor vi ønskede, at forslaget skulle fremsættes til efteråret til vedtagelse sidst på året.

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg mener nu ikke, at jeg sagde, fru Birgitte Husmark, få personer. Jeg mener, jeg sagde, at det kom til at dreje sig om få procent, der skulle erklæres hjernedøde, og det er en ganske anden problematik, hvis man siger få procent i stedet for få personer. Det er stadig væk for at få debatten ned på jorden, fordi der virkelig er mange mennesker, ældre mennesker, som fru Inger Stilling Pedersen var inde på, der ikke tør lade sig indlægge på hospitaler, fordi de er bange for, at de bliver erklæret hjernedøde, hvorefter man tager deres organer, men det er helt forkert.

Jeg synes stadig væk, når fru Inger Stilling Pedersen taler om, at det er ulidsiggørligt at erklære folk hjernedøde, fordi de i virkeligheden ikke er døde, de trækker stadig væk vejret: Jamen det er en maskine, der trækker vejret for

dem, fru Inger Stilling Pedersen, det håber jeg at Kristeligt Folkeparti også er klar over. Det er ikke den enkelte, der trækker vejret, og man må stadig væk have ret til at sige fra. Om det bliver gjort på den ene eller anden måde, enten at man selv i levende live har lavet et testamente, der giver ret til at transplantere, eller et testamente, der siger, at lægerne ikke må gøre det, har for mig ikke den store betydning. Hovedsagen for mig er, at vi får indført hjernedøds-kriteriet og man så selv får ret til at sige fra på den ene eller den anden måde.

Men vi må nok erkende, som det heldigvis også har været fremført i debatten, at de, det drejer sig om, er unge mennesker, der kommer ud for en trafikulykke. Det er ikke de unge menneskers livsopfattelse at tage stilling til noget, fordi de tror, at døden ligger så uendelig fjernt, hvad den helst også skulle gøre. Det er de færreste unge mennesker, der tager stilling til, hvordan de kunne tænke sig at stille sig til en ændring af døds-kriteriet.

Jeg kunne tænke mig, hvis det er lovligt at stille et spørgsmål til sundhedsministeren – for så kan ministeren nemlig slippe for et samråd på torsdag i Sundhedsudvalget – hvis ministeren kunne svare på, hvorfor ministeren har stoppet de dyreforsøg, der finder sted på Rigshospitalet, hvor man transplanterer på dyr. Jeg ved godt, der ligger et notat i Folketingets Sundhedsudvalg.

Ministeren har ønsket disse forsøg standset og har dermed ønsket at sætte dansk forskning tilbage. Jeg kunne forstå på debatten i aviserne, at ministeren ønskede at gøre det for ikke at forplumre debatten vedrørende døds-kriteriet. Jeg vil godt høre, om det virkelig er ministerens begrundelse for at have standset de dyreforsøg, som er foregået på Rigshospitalet. Jeg mener, det er uanstændigt, at man herindefra ønsker at bremse for en ny udvikling, for så er man med til at svække muligheden for et godt transplantationsresultat, når det på et eller andet tidspunkt bliver muligt i Danmark. Jeg forstår ikke sundhedsministerens holdning, og jeg synes ikke, den har spor med sundhed at gøre.

Sundhedsministeren (Elsebeth Kock-Petersen):

Det kan jeg da godt svare fru Pia Kjærsgaard på på stående fod. Baggrunden for den beslutning er følgende:

[Sundhedsministeren]

Rigshospitalet spurgte – nu må man så ikke hænge mig op på de præcise tidspunkter, for jeg har ikke papirerne med – engang i 1985, om man måtte begynde at foretage sådanne forsøg på dyr. Det havde man gjort tidligere, og man agtede at starte igen. Da fik man at vide fra Indenrigsministeriet, det var før Sundhedsministeriet blev dannet, at det skulle man ikke bruge offentlige ressourcer på. Ikke desto mindre beslutter Rigshospitalet alligevel at starte sådanne forsøg.

Når jeg så bliver spurgt fra Sundhedsudvalgets side om, hvem der har besluttet at iværksætte forsøg på dette område, viser det sig, at man i realiteten på Rigshospitalet har fået at vide, at det skulle man ikke bruge offentlige midler på, og det har man så gjort alligevel.

Så er jeg nødt til, når jeg skal svare Sundhedsudvalget, at give den fulde sandhed, at henholde mig til, at man faktisk har fået at vide på Rigshospitalet, at det skulle man ikke gøre. Derefter er jeg nødt til at sige til Rigshospitalet: Ved I hvad, jeg synes faktisk, I skulle tage at rette jer efter den besked, I fik dengang, og som der ikke er nogen argumentation for at ændre.

Det, der er tale om, er altså, at jeg har bedt Rigshospitalet om at rette sig efter den besked, man fik allerede i 1985. Jeg gad nok vide, hvad fru Pia Kjærsgaard ville have sagt, hvis jeg havde accepteret det og lukket øjnene for, at man ikke havde rettet sig efter en besked, man fik i 1985. Jeg vil da tro, at med den holdning, fru Pia Kjærsgaard har i andre sager, ville hun kritisere mig for, at jeg bare lukkede øjnene for den situation. Det ville da have været en rimelig kritik, og det har jeg altså heller ikke gjort.

Justitsministeren (H. P. Clausen):

Efter dette korte samråd skal jeg prøve lige så kort at præcisere endnu en gang, hvordan regeringens holdning i denne sag er.

Man vil huske, at i februar meddelte vi, at vi ikke mente, at tidspunktet var inde til nu at fremsætte et konkret lovforslag vedrørende hjernedød, transplantation og obduktion. Vi havde forberedelser på vej, det er rigtigt, som hr. Torben Lund siger, men de forhandlinger og de overvejelser, vi gjorde os, førte til, at vi ikke mente, at tidspunktet var inde til et konkret forslag under henvisning til den omfattende debat, der foregik om disse vanskelige, tunge medicinske og etiske problemer. Vi konsta-

terede, at der er stærkt delte meninger både i befolkningen og blandt Folketingets medlemmer, og det var tydeligt, at debatten endnu ikke var afklaret.

Det var grunden til, at vi ikke fremsatte et forslag på det tidspunkt, fordi vi mente, at en nyordning ikke skulle forceres igennem i en sag, hvor holdningerne måtte have tid til at modnes. Vi sagde også, at vi ville følge debatten nøje. Det er det, vi har gjort, og det er det, vi stadig gør. Det er det, vi også gør i dag. Jeg synes i og for sig, at debatten her har været nyttig i så henseende og også været med til at give et fingerpeg om, dels at der er meget at debattere og stærkt delte meninger, dels også, som jeg sagde i mit første indlæg, at vi nu føler, at der er behov for, at vi når frem til en afklaring af disse vigtige spørgsmål. Der er stadig brug for, at debatten får lov til at udfolde sig, men vi mener, at vi nu skal fremsætte et forslag i begyndelsen af næste folketingssamling.

Jeg kan naturligvis ikke tage fru Pia Kjærsgaards mistro fra hende. Jeg kan kun sige, at det er regeringens opfattelse. Så vil jeg håbe, at vi til efteråret kan konstatere, at mistroen var uberegtiget. Den må jeg leve med så længe, men det er ikke første gang i forhold til Fremskridtspartiet.

Tingene må oplyses bedre, det er det ene, som lå bagved, og nu mener vi altså også, at tidspunktet er inde til det, og jeg kan også forstå, at der er et flertal i Tinget her, som er enig med os i, at det rigtige tidspunkt er at fremsætte et forslag, når vi når frem til næste samling.

En anden ting, som jeg skal gøre en kort bemærkning om, er fru Pia Kjærsgaards spørgsmål om, om det ikke er nok at lovgive om et supplerende dødsriterium. Det mener jeg ikke det er. Jeg mener, at man også må lovgive om retsgrundlaget for transplantationer. Der er en forskel eller udvikling, når man går over til den type transplantationer, som der åbnes mulighed for, når dødsriteriet bliver det supplerende dødsriterium.

De transplantationer, man gennemfører i øjeblikket, er ikke transplantationer af livsnødvendige organer, og det gør, at der må fastsættes regler for transplantation, det vil sige udtagning af livsvigtige organer, de organer, som man kun har ét af, hjerte, lunger, som der jo først og fremmest er tale om, og lever. Der må også gives regler for, hvilke bestemmelser der

[Justitsministeren]

skal være om samtykke. Det er et af de spørgsmål, som diskuteres indgående, men der må være regler for dette, også af hensyn til lægerne, som skal arbejde med disse ting.

Der er altså ting, der skal med ind i lovgivningen, og som må ses og drøftes i sammenhæng, og som for nogen kan trække den ene vej og for nogen den anden vej, når de bringes i sammenhæng. Det er det, som vi må få på plads til efteråret.

Jeg synes, den debat, der har været, har været nyttig. Jeg synes, at Etisk Råd har ydet en indsats. Det var en af grundene til, at vi fandt, at tiden ikke var inde, fordi Etisk Råd lige var kommet med sin betænkning og vi havde begrundelsen af den debat, som har fundet sted.

Det var en enig regering, der stod inde for det standpunkt. Det er en enig regering, der nu står bag det synspunkt, at vi skal fremsætte et forslag til efteråret, og jeg mener stadig, at det er det rigtige, fordi der i denne sag er brug for en bred tilslutning i befolkningen. Jeg kan være enig med hr. Arne Melchior i, at tingene er veloplyst. Ja, tingene er veloplyst for mange af os, men vi mangler endnu den brede tilslutning både i befolkningen og naturligvis også i Folketinget, som vi må have på så centralt og følsomt et område som det, vi har med at gøre her.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg skal gøre opmærksom på, at den foregående udveksling ikke blev betragtet af formanden som et samrådsspørgsmål, men som en minister, der beredvilligt svarede på et spørgsmål, der blev stillet, og spørgsmålet lå inden for dagsordenspunktet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Sundhedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:**Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af Folketinget *Anker Jørgensen* (S), der har orlov, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 28. april 1989 atter kan give møde i Tinget.

Stedfortræderens, *Mogens Camres*, hverv som midlertidigt medlem af Folketinget ophører herefter fra nævnte dato at regne.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 26. april 1989, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.48
